

כאיל תערוג

פנינים על פרשיות השבוע וליקוטי ענינא דיומא
מרבן של ישראל מרן הגראי"ל שטיינמן שליט"א

בס"ד | גליון 184 | שנה ד' | פרשת וישב | שנת תשע"ז

פניני הפרשה

הכל מכוזן מראש

ליל ש"ק וישב. פתח רבינו ואמר: הנה מחר נקרא פרשת השבוע וישב, אם נתבונן במה שכתוב במהלך הפרשה, נראה שיש ללמוד מהתורה שכל המאורעות שעוברות על האדם שנראה לו כאילו זה לא טוב בשבילו, ובאמת אין זה נכון אלא בוודאי שהכל מביא את הגאולה השלימה לבסוף. וכדמצינו אצל יוסף הצדיק את כל השתלשלות הענינים, שהיה נראה שכל דבר לעצמו היתה רעה עבורו, ואין קשר בין דבר לדבר. ולימדה אותנו התורה הק' שבסופו של דבר הכל לטובת האדם, הכל בשביל להביאו לגאולה, וזה מה שסיפרה לנו התורה ללמדנו שהכל הביאו לגאולה להיות מושל שעי"ז נגאלו.

והוסיף רבינו ואמר: שזה ג"כ מה שמצינו במגילת אסתר שאומר הגר"א (אסתר פ"א) שלכאורה נראה שאין קשר בין מאורע למאורע, אבל כשהכול מסודר וכתוב רואים שהכל מכוון מלמעלה להגיע בסופו של דבר לגאולה.

וזה לימוד לבן אדם, שנדמה לו כאילו שקורים לו דברים לא טובים, ואינו מביין שבעצם הכל לטובתו והביאו לתכלית הטובה.

ומהאי טעמא בנס חנוכה אין מגילה, מכיון שבחנוכה היו ניסים גלויים ולכן לא הוצרכו לכתוב מגילה, משא"כ בפורים שהניסים היו בהסתה, הוצרך מגילה להכתב, שכל הדברים שהאדם יתבונן ויראה את כל המהלך הניסים שנעשו, ואילו בחנוכה הניסים היו גלויים.

ברכה על ניחום אבלים

ויקמו כל בניו וכל בנתיו לנחמו וימאן להתנחם ויאמר כי ארד אל בני אבל שאולה ויבך אתו אביו (וישב לו, לה)

בעת שישב מרן הגרי"ש זצ"ל שבעה על בתו הרבנית עטל ברלין ע"ה הגיע רבנו שליט"א לנחמו. והיה ביניהם מו"מ וכדלהלן.

הגרי"ש העיר: דהנה בכתובות דף ח' מובא שתיקנו ברכה מיוחדת כלפי המנחמים 'בעל הגמול ישלם גמולכם' וכתבו הראשונים שם שזה ברכה עם שם ומלכות. והדבר פלא שלא די בקיום המצוה ובהבטחת הקרן והפירות בעוה"ז ובעוה"ב, וחז"ל תיקנו ברכה לזה?

ומרן רבנו שליט"א ענה: שמבואר שם בסוגיא ובר"ן שם, שברכה זו נאמרה על הכוס דוקא, והינו שיש כוס יין מיוחד של ניחום אבלים כמפורש בפסוק (משלי לא, ו) תנו שכר לאובד ויין למרי נפש' ועל כוס זה של ניחום אבלים תיקנו את הברכה ולא על עצם הניחום (א"ה ע"ש בהגהת הגר"א בכתובות).

עוד הוסיף רבנו דזה דוקא בסעודה וכמו שנהגו אחרים (א"ה כונתו להמבואר בבאר הגולה ביו"ד סי' שע"ח שמנהג הספרדים דבכל שבעת ימי האבילות אין האבל אוכל משלו אלא משל המנחמים, וממילא שעל סעודה זו והיין שבא מחמת סעודה זו תיקנו את הברכה. שזה נוסף על הניחום עצמו וכן הוא מנהג בני תימן כמבואר בס' בית מועד פי"ט ס"ח, ועי' במאירי בכתובות שם].

אמנם מרן הגרי"ש חזר וטען: שהיין זה רק היכי תמצי לברך, אבל הברכה הוא על הניחום עצמו 'בעל הגמול ישלם גמולכם'.

ורבנו שליט"א העיר דמצאנו כע"ז בברכת נישואין שתקנו ברכה כנגד הנאספים, אמנם העיר ע"ז הגר"א ברלין ששם זה ברכה לכבוד הנאספים, אבל כאן זה ברכה למנחמים עצמם.

מוקדש לע"נ הרה"ח רבי דוד נחמן בן רבי יעקב בלוי ז"ל

מחלוצי וראשי החינוך התורתי באר"י היה קשור בלוי"ג ליבדלחט"א מרן רבנו שליט"א

גלב"ע כ"ב כסלו תנצב"ה

נתרם ע"י בנו הרב מרדכי זאב שליט"א

לקבל מכות בשביל כיבוד אב

לכה ואשלחך (וישב לו, יג) פרש"י לשון ענוה וזריזות נזדרז למצות אביו ואע"פ שהיה יודע באחיו ששונאין אותו. מסתבר שיוסף לא חשב שיהרגוהו אלא הלך על דעת שאולי יעשו לו צרות או יכוהו.

ויל"ע מי שיודע שיכוהו ע"י שיכבד את אביו האם בכל זאת חייב לכבדו? אמנם האוה"ח לעיל פסוק ה' מביא שחז"ל מפרשים מש"כ ויאמר לו הנני שמסר את עצמו למיתה. וצ"ע איך מסר יוסף נפשו על מצות כיבוד אב? ועי' מקנה בקידושין ל"ט ב' שיוסף לא הי' מצווה לשמוע לאביו. ואם הי' דינם כבני נח יתכן שבן נח רשאי למסור נפשו גם על מצוה שלא נצטווה למסור הנפש, ועי' פרשת דרכים דרוש ב' ועי' בתיבת גומא.

להזהר מליצנות

בא לפני רבינו דרשן וא"ל ששמע שמפרשים פשט בפסוק (בראשית ל"ט ז') שאשת פוטיפר אמרה ליוסף שכבה עמי, כדי שיהא לו עבירה על מה לעשות תשובה, וא"ל יוסף (שם פסוק ט') איך אעשה הרעה הגדולה הזאת-כלומר בשביל תשובה איני צריך לעשות כזו רעה גדולה, ודי בעבירה קלה. ועוד-וחטאתי לאלקים-כלומר כבר יש לי עבירות ישנות שאני יכול לעשות עליהם תשובה.

ואחר שעבר רבינו לחדר השני לשיעור, אמר: פירוש זה הוא ליצנות מן הפסוק, הרבה הדרשנים מדברים דברי ליצנות, ואנשים אוהבים ליצנות, ולכן נהנים מכאלו דרשות, גם בשר חזיר זה מאד טעים (זייער גישמאק)...! וכל זה הוא בכלל ליצנות האסורה.

[ואכן בדקו ומצאו שהדבר נמצא בספרים קדומים באופן שונה לגמרי, שעל דרך הרמז אשת פוטיפר היא סמל ליצנה, שהוא "איש מלחמה ומלומד בערמומיות" כלשון המסילת ישרים, וכשהוא מפתה בתחבולותיו לומר עכשיו אתה אנוס וכו' והרי לבסוף תעשה תשובה, ובמקום שבעלי תשובה עומדים וכו' וכו', אז העצה היא לעמוד כנגדו ג"כ בערמומיות ולענות לו מיני' ובי' כנ"ל, וראה ברכות י"ז ע"א לעולם יהא אדם ערום ביראה ופירש"י להערים בכל מיני ערמה ליראת בוראו].

הודעה משמחת

יצא לאור בס"ד

קונטרס כאיל תערוג

על עניני חנוכה וברית מילה

- ניתן להשיג בשבוע הקרוב -

בבני ברק: בכוללים, פוניבז', חזון איש, רשב"י, בית הלל, הר"ן (קרית הרצוג), עטרת שלמה (צעירים)

יששכר באהליך (רמת אהרן). בישיבות גאון יעקב וארחות תורה. בבתי כנסת נאות יוסף, ותפארת ציון. בחנות ג'ל פז' בבני ברק. בירושלים: בישיבת מיה בית מדרש פוניבז' (רח' אבן האזל 17), בעמדות המכירה של י. בלוי בבתי הכנסת. במודיעין עילית: כולל עטרת שלמה, וכולל יששכר באהליך. ובארה"ב: בחנויות הספרים "זונדל ברמן" 871-5316 (718)

מכתב חיזוק לימי החנוכה

לכבוד בני הישיבה הק' רנה של תורה בכרמיאל ד' עליהם יחי', עומדים אנו בימי החנוכה בו רצו היוונים להעביר על הדת והקב"ה בחסדיו הגדולים הצילנו והנה בימינו אשר החושך מנסה לגבור על האור על ידי אנשים אשר מנסים להפריע ללומדי התורה מבית ומחוץ, עלינו להתחזק ביותר בלימוד התורה, ועל ידי זה נזכה לאור הנצחי במהרה בימינו אמן סלה.

על שמירת בנות ישראל

בס"ד לכ' הממונים על חינוך בנות ישראל בדרך ישראל סבא ד' עליכם יחי.

עומדים אנו בימי החנוכה אשר כתב הב"ח (סי' תר"ע) שעיקר הגזירה היתה על שנתרשלו בעבודה, ומזה ה' הכח לסטרא אחרא עד שיהיו צריכים לעמוד במסיו"נ נגד גזירת המלכות. והדברים אמורים גם לדורינו שיש כאלו שמנסים ורוצים לנגח בחינוך הטהור ע"י הכנסת לימודים שאין רוח חכמים נוחה מהם, **ע"כ עלינו לעמוד כחומה בצורה ולא לתת להם אחיזה בכלום.**

והדברים אמורים גם לגבי התלמידות, אך גם המורים צריכים לעמוד על נפשם לבל ילכו ללמוד במוסדות זרים שמלמדים שם לימודים אקדמיים, אלא אך ורק במסגרות בית יעקב. ותחזקנה ידי המנהלים אשר עומדים בעוז נגד פרצות אלו, ונקווה כי נזכה שיהי' ומלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים. הכו"ח.

להיות מוסיף והולך בעבודת ה'

הנה בחנוכה ה' נס שניצולו במה שניצחו את היוונים במלחמה, אמנם אע"פ שזה נס דמעט אנשים חלשים ניצחו אומה שלימה, בכל זאת זה לא נראה כ"כ למעלה מדרך הטבע, כמו הנס השני דפך השמן שהי' שמן שמספיק ליום אחד ודלק ח' ימים, דבזה ניכר הנס וההשגחה אין שהקב"ה אוהב את כלל ישראל, ועשה דבר שהוא למעלה מדרך הטבע לגמרי להראות שהם חביבים עליו יתב'.

והנה בשבת (כ"א ב') נחלקו ב"ש וב"ה באופן הדלקת הנרות בח' ימי חנוכה, ב"ש אומרים יום ראשון מדליק ח' מכאן ואילך פוחת והולך, וב"ה אומרים יום ראשון מדליק אחת מכאן ואילך מוסיף והולך.

אמר עולא פליגי בה תרי אמוראי וכו', חד אמר טעמא דב"ש כנגד ימים הנכנסים וטעמא דב"ה כנגד הימים היוצאים, חד אמר טעמא דב"ש כנגד פרי החג, טעמא דב"ה דמעלין בקדש ואין מורידין.

והיינו דלכ"ש פוחת והולך כדמצינו בפרי החג שכתוב בתורה להקריב ע' פרים במשך חג הסוכות כנגד ע' אומות העולם, ובסוכה (נ"ה ב') אמרין א"ר יוחנן אוי להם לעכו"ם שאבדו ואין יודעין מה שאבדו, בזמן שביהמ"ק קיים מזבח מכפר עליהן ועכשיו מי מכפר עליהן, דהם חושבים שעשו טוב לעצמם שהחריבו הבית, ואינם יודעים שהפסידו לעצמם, דהפריים שהקריבו היו מכפרים עליהם, וכדפרש"י שם בכדי שירדו גשמים בכל העולם לפי שנידונין בחג על המים.

וכמו דמספר הפריים שהקריבו בכל יום ה' פוחת והולך, דביום ראשון הקריבו י"ג וביום שני י"ב וכו', כך גם בחנוכה פוחת והולך, דביום ראשון מדליקים ח' נרות וביום שני ז' נרות וכו', וטעמא דב"ה דמוסיף והולך משום דמעלין בקודש ואין מורידין, ולכן בלילה ראשון מדליק אחת ובלילה שני שתיים וכו'.

וצ"ב דבשלמא סברת ב"ה דמעלין בקודש ואין מורידין, זה הלכה שצריך תמיד לעלות ולא לרדת, אבל בטעמא דב"ש משום פרי החג, הרי שם זה גוה"כ שפוחתין כל יום ומה זה שייך לכאן?

ואולי אפשר לפרש דבביצה (ט"ז א') איתא אמרו עליו על שמאי הזקן כל ימיו היה אוכל לכבוד שבת, מצא בהמה נאה אומר זו לשבת, מצא אחרת נאה הימנה מניח את השניה ואוכל את הראשונה, אבל הלל הזקן מדה אחרת היתה לו שכל מעשיו לשם שמים שנאמר ברוך ה' יום יום. דהיינו ששמאי רצה לכבד את השבת וכשמצא בהמה נאה (דהיינו שמיה) הוא השאירה לשבת, דעכשיו הוא יודע שיש לו ומה שיהא אח"כ הוא אינו יודע, ואע"פ שיש הרבה בהמות נאות, מ"מ הוא השאירה לשבת שמא לא ימצא כזאת בהמה נאה, אבל הלל הזקן מידה אחרת היתה לו שאין צריך לדאוג על אח"כ, ומה שמצא עכשיו יכול לאכול, ולכבוד שבת הקב"ה כבר יתן לו, ברוך ה' יום יום.

והנה בתורה כתוב שצריך להקריב במשך חג הסוכות ע' פרים, ביום ראשון י"ג וביום שני י"ב וכו' דהיינו לפחות פר אחד בכל יום, אבל אם ה' כתוב בתורה שצריך להביא במשך החג ע' פרים ולא ה' מפורש הסדר לפחות ולילך, נראה דב"ש היו ס"ל מסברא שצריך להקריבם בסדר זה

שכתוב בתורה, דהיינו ביום ראשון י"ג וביום שני י"ב וכו', כיון דאם ביום א' יש לנו י"ג פרים טובים צריכים להקריבם היום, דמי יודע מה יהא מחה, ואע"פ שאינו שכיח שלא יהא גם למחר, מ"מ גם בהנהגת שמאי לשמור בהמה היפה לשבת, וכי חסר בהמות נאות בעולם שצריך לחוש ולשמרה. ואע"פ שזה יחיד וזה ציבור, מ"מ יתכן שיש בזה אותו הענין, דהא לשמאי שרצה לכבד להקב"ה ומצא בהמה נאה הוא שמרה לשבת, ואם למחר ה' מוצא יותר נאה ה' אוכל את זו ושומר את השניה לשבת, אבל כל זמן שלא מצא בהמה אחרת נאה הימנה, ה' משייר את זו לשבת.

ולפי"ז לב"ש אפילו אם לא ה' מפורש בתורה שצריך להקריב ביום ראשון דסוכות י"ג פרים וביום שני י"ב, אלא התורה היתה נותנת אפשרות לבחור אין לסדר את סדר הקרבה, גם מסברא היינו אומרים דכיון שיש היום י"ג פרים צריך להקריב י"ג, דמי יודע מה יהא מחה, ואע"פ שאין זה שכיח, אבל כיון שכ"כ חביב המצוה צריך להיות בטוח שהמצוה תתקיים בכל היופי וההידור, וא"כ צריך להקריב ביום הראשון י"ג פרים, אבל לב"ה לא היו אומרים כן אלא היו אומרים דמעלין בקודש ולא מורידין.

והמחלוקת דב"ש וב"ה היא בכללות, דשמאי ס"ל שלא לסמוך שיהא אח"כ, אלא צריך להיות בטוח שהמצוה תיעשה בתכלית ההידור, ומה שיש עכשיו צריך לעשות, דמי יודע מה יהא מחה, אבל ב"ה לא ס"ל כן אלא מעלין בקודש ואין מורידין.

ולפי"ז מה שנחלקו בנרות חנוכה הוא גם בפרי החג, אלא דבפרי החג אין מחלוקת הלכה למעשה, כי שם מפורש בתורה דהסדר הוא שצריך לפחות ולילך, אבל ב"ש ס"ל דגם לולא הגז"כ ה' ראוי לעשות כך בפרי החג, אלא שאז לא ה' חיוב ממש ולא ה' מעכב, אבל מצד ההידור מצוה ה' ראוי לעשות מה שיש עכשיו לראות שיקוים המצוה, ואע"פ דקרב לודאי שיהא גם אח"כ, מ"מ המצוה מצריכה להיות בטוח שתתקיים בכל ההידור והשלמות, ולכן ה' צריך להקריב ביום ראשון י"ג פרים ולפחות ולילך.

וענין זה הוא ב' דרכים בעבודת ה', ועל הלל כתוב בגמ' מידה אחרת היתה לו שכל מעשיו לשם שמים שנא' ברוך ה' יום יום, ובודאי גם שמאי היו מעשיו לשם שמים, אבל הוא ס"ל שזה לש"ש מה שדואג שתקוים המצוה בתכלית השלימות.

וב"ש לשיטתם ס"ל גם בחנוכה דפוחת והולך, דההלכה דמעלין בקודש לא נאמר לענין זה, אלא על כגון מה דא"א להוריד מקדושת ס"ת ליקח ספרים (עי' מגילה כ"ו א') וכדו', אבל כשיש נידון אם לעשות היום או מחה, ס"ל לב"ש שצריך לדאוג שהמצוה תקוים בתכלית ההידור.

והנה אלו ואלו דברי אלקים חיים, אבל אנו פוסקים (עי' שו"ע סי' תרע"א) כב"ה, וצריך לדעת שצריך לעלות, ואפילו בעשיית מצוות, ואם בהקרבת בע"ח צריך לעלות, כ"ש שאדם צריך לדעת דהעיקר שלו זה לעלות, צריך לשאוף לעלות ואם לא עולים זה לא טוב, ועל זה צריך לעבוד כל החיים לעלות יותר ויותר בתו"ש, דבדברים אלו צריך לעלות לא בדברים אחרים.

וכל אחד יתבונן בזה שצריך לעשות מאמצים לעלות בתו"ש, ואם יעשה כך יהי' מאושה הקב"ה יעזור שכל אחד יעשה את כל חייו להתעלות עד שיזכה להיות גדול בתו"ש. (ימלא פי תהלתך עניני חנוכה)

לא מוזכר במשנה

הנה לא מוזכר במתני' עניני חנוכה [וכמו שהעירו בזה] וי"ל דכל ההיתר לכתוב הוי מטעם עת לעשות לה', אבל אז מחמת חביבות הנס עדין לא שכחו וזכרו הדבר ולא ה' היתר לכותבו. (כ' צדיק כתמר יפרח)

ואתה ברחמיך הרבים

י"ל דבמקום שיש חטא צריך להגיע לרחמים רבים, ולכן בברכת מחיה המתים כיון דכל ענין המיתה הוא כתוצאה מחטא של אדה"ר באכילת עץ הדעת שנגזר עי"ז שהגוף ישחת וירקב ויעבור עליו מצב של חורבן כמש"כ בנפש החיים [ש"א פ"ו בהגה"ה] דאינו ראוי להתיקן בלי שיעבור עליו ההרס והקלקול, ובשבת נ"ה א' איתא אין מיתה בלא חטא, משו"ה בכדי לזכות לתחיית המתים צריך להיות רחמים רבים.

וכן מה שאומרים במוסף דג' רגלים יה"ר וכו' ועל מקדשך ברחמיך הרבים י"ל כיון שהביהמ"ק נחרב בסיבת חטאים ממילא בשביל להשיבו צריך רחמים רבים, וכן בעל הניסים בחנוכה ופורים אומרים ואתה ברחמיך הרבים כיון שהגזירות היו בסיבת חטאים. (ימלא פי תהלתך עיונים בתפילה)

השלמת מאה ברכות

ושאלתי עוד לרבינו שליט"א האם יש איזה שהוא הידור בדן רואה על ראיית נרות חנוכה האם יהדר לברך על נרות הדולקים בשמן זית, או דחומרא זו היא דוקא במדליק ולא ברואה.

ואמרו: דפשוט דאין זה נפק"מ דהעיקר בזה הוא הפרסומי ניסא, ול"ש ברואה מי שהדליק בשמן או בנרות שעוה, אם רואה הוי פרסומי ניסא והרי הוא בכלל רואה.

שליחות בנר חנוכה

מעשה שהיה בערש"ק חנוכה באחד הבחורים שהגיע להדליק נרות חנוכה בחדר האוכל של הישיבה, סמוך לשקיעה ושם לב שאחד הבחורים הכין את חנוכייתו ועדיין לא הדליק, ובודאי לא יספיק להדליק עד שבת והסתפק האם יכול להדליק את חנוכייתו של חברו [שהכינה חבירו מבעוד יום].

ושאלתי למו"ר הגר"א שליט"א ואמר דיש לדון ולפלפל בזה בכמה דרכים משום דין זכין לאדם שלא בפניו האם ידליק ויברך, ומש"כ המשנ"ב (בסי' תרעה סק"ט) דאם עושה שליח צריך המשלח לעמוד שם בשעת ברכה, היינו דוקא דהמשלח אינו יוצא ידי חובת ברכה אם אינו עומד שם דהברכה הוי חובת גברא ולא שייך ע"ז שליחות, אבל השליח בכל אופן מברך.

אמר בטענות למדני חוקיק

מעשה שהיה באחד האברכים שטעה והתחיל לברך ביום שני של חנוכה "ברכת שהחיינו" וקודם שחתם שהחיינו וקיימנו וכו' נזכר שאין מברכין שהחיינו רק ביום א' וכדי שלא תהיה ברכתו לבטלה חתם 'למדני חוקיק', ואולם עשה טעות, שאילו לא היה חותם לכאורה לא היה נחשב הפסק כיון שאפילו חתם שהחיינו וקיימנו אינו הפסק כיון שהוא מענינא, אבל עכשיו שחתם 'למדני חוקיק' שהוא לא מענינא כלל נחשב הפסק וצריך לחזור ולברך. וכעת יש לדון על איזה ברכות צריך לחזור האם על כל הברכות או רק על ברכת להדליק? והנה לכאורה כיון דהוי הפסק צריך לחזור על כל הברכות, שהרי כתב הרמ"א (סי' תרע"ו) ויברך כל הברכות קודם שיתחיל להדליק, ומזה שצריך לברך כל הברכות עובר לעשייתו מוכח שאף ברכת שעשה נסים היא על ההדלקה, ואם סח בין הברכות להדלקה צריך לחזור ולברך.

אולם מרן הגר"א שליט"א אמר דכיון שמבואר בשו"ת רעק"א (מ"ח סי"ג) שאם נזכר שלא בירך לאחר שהדליק את כל הנרות שוב אין יכול לברך ברכת להדליק, אבל ברכת שעשה נסים ושהחיינו ביום הראשון יכול לברך, דלא גרע מרואה ג"ח שמברך שתי ברכות אלו) והובא במ"ב שם סק"ג ובשעה"צ (סק"ח) א"כ אף שהפסיק קצת כיון שלא בעינן ממש עובר לעשייתו ויכול לברך על הראיה שפיר א"כ ברכתו יכולה לחול על הראיה.

הקדים את הקריאה בר"ח טבת

הרמ"א באור"ח סו"ס תרפ"ד כתב דאם הקדים את הקריאה של חנוכה שאינה תדירה לקריאה של ר"ח צריך להפסיק, ובחי' רעק"א זבחים דף נ"א א' הביא דהקרנן נתנאל חולק על הרמ"א וס"ל שלא יפסיק את האיננו תדיר משום דאין מעבירין על המצות חמיר מקדימה תדיר.

ויל"ע מ"ט לא מיפטר משום דעוסק במצוה פטור מן המצוה, וכיון שעוסק כבר במצוה שאינה תדירה הרי הוא פטור מלקיים עכשיו את התדירה, ואף בקריאת התורה דמיירי הרמ"א י"ל דכל תקנת קריאה היא מצוה בפני עצמה ואי"ו רק מצוה כללית של קריאת התורה. ובעצם הנידון עי' בט"ז שם ובאחרונים דתמיהו דהא סוגיא ערוכה היא כאן וצ"ע. (אילת השחר זבחים צא, א)

ביטול הנרות

תוס' זבחים ע"ב ע"א כ' דחתכה של חטאת וכו' אפי' תבטל לא חשיב ראוי להתכבד בפני אורחים כהנים וכו' אבל של חטאת בשל חולין קאמר התם דלא תעלה.

בתרומת הדשן [סי' ק"ג] הוכיח מדברי התוס' לענין נרות חנוכה דחשיבי דבר שבמנין אע"פ שאם היו של חול לא היו נמכרים במנין, מ"מ השתא הן דברים שבמנין שהרי מדליקין אותם במנין כל לילה והובא להלכה באור"ח סי' תרע"ג. וצ"ע דנרות חנוכה אין מונין כמה נרות יש אלא כמה שלהבות יש, כמבואר בשו"ע סי' תרע"א סעי' ד', דהא באם ישימו קערה וכל שלהבת רחוקה מהשני' כמלא אצבע בזה סגי להיות נחשב כפי מה שצריך באותו לילה א"כ אין החשיבות בנרות אלא בשלהבת.

וזה תלוי אם הכונה דמחמת שהדין מחייב להדליק כמה נרות זה משוי לי' דבר שבמנין, באמת יקשה דהדין אינו מחייב נרות לפי מנין דהא באם השלהבת רחוקה מהשני' כמלא אצבע כבר סגי, אבל אם הכונה מחמת שיש דין מנין בחנוכה י"ל דכיון דלמעשה מדליקים בשביל זה נרות במספר הוי דבר שבמנין דאע"פ שהעיקר הוא השלהבת, מ"מ משום זה כבר מדליקים נרות לפי המספר שצריך להדליק.

נר חנוכה של עש"ק ודאי שאין עולה למאה ברכות דהא עדיין הוא יום חול לכל דבר, אלא אפי' נר שבת אינו עולה למאה ברכות [א"ה ונראה שדעת רבנו שליט"א שתפילת מעריב כן נכלל במאה ברכות של שבת והיינו שהיום הולך אחר הלילה לגבי מאה ברכות, ודנו בזה האחרונים (כ' צדיק כתמר יפרח)

יופי או שווי

נשאל הגר"ח קנייבסקי שליט"א האם עדיף להדליק במנורה ישנה של כסף ששוה הרבה אבל לא יפה כ"כ, או עדיף להדליק במנורה יפה של פח שנראה יפה אבל הוא זול.

האם ערך כספי עדיף או יופי עדיף?

והשיב: ע"פ הא דאיתא בירושלמי יומא [פ"ו ה"א] ספק היכא שיש ב' שעירים לפניו אחד שהוא שמן ואין מראהו טוב, ואחד מראהו טוב ואינו שמן כ"כ איזהו קודם? ופשט הירושלמי מקצירת חטים לצורך העומר ששמן בגופו עדיף ממראה וה"ה בשעיר ביוה"כ עיי"ש ומוכח לכאורה דערך עדיף מיופי. אמנם אמר הגרמב"ז שליט"א ששמעו מרבנו שליט"א שדעתו שיופי עדיף. (הליכות יעקב)

התנה שיקנה בכספו דברים אחרים

מעשה שהיה בבעל תשובה שאביו אינו שתו"מ ונתן לו סכום של כסף דוקא ע"מ שיקנה פלאפון, והוא רוצה לקנות עם זה חנוכיה ושמן וכל צרכי חנוכה. ושמעתי מהגר"א דינר שליט"א ששמע מהגר"א שליט"א דתלוי מתי אביו התנה עמו שיקנה בסכום הכסף דוקא פלאפון, דאם התנה בשעה שנתן לו המעות, אכן הוי כעין מצוה הבאה בעבירה, ולכתחילה אין לו לקנות עם זה צרכי חנוכה, אבל אם רק זמן מה לאחר שנתן לו המעות התנה עמו כן, זכות הבן לעשות בכסף כרצונו, שכן קנה המעות משעה שנתנם לו אביו.

פמוטות או חנוכיה

הסתפקו למי שיש בידו כסף לקנות או חנוכיה יפה או פמוטות לנרות שבת יפות מה צריך להעדיף?

והנה כתב השו"ע (סי' תרע"ח ס"א וסי' רס"ג ס"ג) מי שאין ידו משגת לקנות נר חנוכה ונר שבת יקנה נר שבת מפני שלום ביתו, ואולם אין זה שייך אלא לנר עצמו, וכמו שפרש"י בשבת (כ"ג ע"ב) דאין שלום בבית בחושך ובאפילה בלא נר אבל בענייננו שהנר קיים והשאלה היא רק מה להעדיף פמוטות לנרות שבת או חנוכיה לנר חנוכה לא שמענו?

אולם במאיירי בשבת שם כתב הטעם משום דמצות הדלקת הנר שייכת לאשה, ומשום שלום בית יש להעדיף את מצות האשה על הבעל [א"ה ולפי"ז נו"נ הגרשז"א זצ"ל בהליכות שלמה חנוכה עמוד רס"ג דאם האשה גרה לבד אולי חייבת בנר חנוכה עיי"ש].

ולפי"ז לכאורה ה"ה בענייננו יש להעדיף את קניית הפמוטות לאשה מאשר את קניית החנוכיה לבעל, שהרי יש להעדיף את מצוותה של האשה משום שלום בית. **ומרן הגר"א שליט"א** אמר דיש להעדיף לקנות את הפמוטות להדלקת נרות שבת שהיא כל השנה, מאשר חנוכיה לחנוכה שהיא רק לשמונה ימים. (שיעורי הגרמ"ב זיבלרברג שליט"א)

לא הספיק להדליק בערב שבת

מי שלא הספיק להדליק נרות חנוכה בער"ש יכול לברך ברכות הרואה אף בליל שבת.

אמנם עי' באשל אברהם (בוטשאטש סי' תרעט) שאירע שנתאחר ביום א' דחנוכה שחל בשבת ולא הספיק להדליק נ"ח עד השקיעה, והעמיד קטן שהגיע לחינוך שידליק במקומו דשבות מותר במקום מצוה (ספק חשיכה ושבות של קטן) ומ"מ היה מסופק אם לברך שעשה ניסים ושהחיינו על הנרות שהדליק קטן כיון שיי"א (שו"ע סי' תרע"ה סעי' ג) שאין יוצא יד"ח ע"י קטן, ולכן הרהר הברכות בלבו עכ"ד.

וצ"ע אמאי לא המתין לליל שבת לברך על נרות של חברו מדין רואה, והרי גם מי שהדליק יש לו ברכת רואה וכמוש"כ רע"א (מהדו"ת סי"ג) דמי ששכח לברך עד אחר ההדלקה יכול לברך שעשה נסים ושהחיינו דלא גרע מרואה?

ולכאורה רואים מדבריו שלא נתקן דין רואה כלל בליל שבת וכמוש"כ בשו"ת פני מבין סי' רכ"ז. [ועיקר פסקו חידוש הוא ואינו להלכה] ואולם מפשטות הפוסקים לא משמע כן אלא יכול לברך ברכת הרואה בליל שבת, **וכן שמעתי מרבנו הגר"א שליט"א**.

ואמנם יש לדון אם יכול לברך ברכת הרואה על נרות בית הכנסת, ושאלתי לרבנו שליט"א ואמר דאין זה נר מצוה אלא נר מנהג ואינו בכלל ברכת הרואה [א"ה וראה אשל אברהם מבוטשאטש סימן תרע"ו ס"ג, ואגרות משה אור"ח ח"א סימן ק"צ, והליכות שלמה רס"ד]

עולם הישיבות

ישיבת אשרי האישי

הוקם בשכונת בית וגן בירושלים בשנת תשנ"ט ע"י הגאון רבי יוסף צבי בן פורת שליט"א לבחורים חוזרים בתשובה.

במדרגתו דהיינו אם הוא בינוני לעשותו טוב, ומטוב לטוב מאוד, וממציין למצויין מאוד וכו'.

היכן נמצא הגישמאק

באחד הפעמים שאל רה"י שליט"א את רבנו שליט"א האם להשתדל שילמדו בישיבות חלק מסודר מהמסכת, או את כולה בלי דילוגים וכך יהיה לבחור הרגשה שרכש קנין בדבא.

אמר רבנו: החזו"א היה טוען כך [בערך] פעם אדם היה לומד, היה יודע. ממילא כשנשאר "בעל הבית" גם כן למד, גמ' רש"י תוס', היום שאין לנו גישמאק בלי הקצות וכלי כל הדברים הטובים, אז ממילא אין גישמאק ללמוד כך גמ' עם רש"י ותוס', כך החזו"א היה טוען.

ושאל רה"י: אז צריך להתחיל להרגיל אותם לגישמאק בגמ' רש"י ותוס'. ואמר רבנו שבוודאי היה מעלה לגמור מסכת כראוי אבל התרגלו ללמוד עם רעק"א קצות וכו' וכו' ובזה הגישמאק וצריך הרבה מחשבה והתבוננות איך ללמד, וסיים: היצה"ר הוא איש מלחמה, שווערע מלחמה.

לימוד עם בעלי בתים

עוד שאל רה"י: התבקשתי לשאול האם כדאי שאברכים ילמדו עם אלו שיוצאים לעבוד וללמוד לימודי השכלה?

ואמר רבנו: הוא יכול ועלול לקלקל את האברה, תתאה גבר, הרע יותר חזק, יכול להיות שיביא תועלת אבל רוב הפעמים הרע גובר וצריך שאילת חכם [החסכים שאולי יהיה טוב שיקבעו שיעורים לקבוצות בכל יום, כעשרה בעה"ב עם רב].

ומתוך הדברים היה מובן שדוקא לאותם שהם פשו מהישיבות, אבל פשיטא שמי שבא להתקרב כגון בלב לאחים אידי דטריד למבלע לא פליט.

ואמר באריכות: שכתוב שהקב"ה לקח את חנוך כדי שימות בצדקתו ולא יחטא ויתקלקל, וכי לכל אחד הקב"ה עושה כך, שמי שעומד לחטוא ממיתים אותו?

אלא שחנוך עשה ככל יכולתו ומי שעושה את כל מה שהא יכול בכל כוחות נפשו אז יש סייעתא דשמיא מיוחדת, ורק חנוך שעשה כן הצילו הקב"ה שימות בצדקתו כשהוא תם וישר מפני שלא יכול לעמוד בקושי הנסיונות שעתידים לבוא, וכך כשעושים בכל הכח יש סייעתא דשמיא שאז הקב"ה עושה וזהו עסק טוב כי האדם בכוחו, ואז יש סייעתא דשמיא והקב"ה עושה.

לא מתאים כל אחד

וסיפר רה"י שת"ח מופלג אחד עסק בפתיחת ישיבה והלך לרבנו שליט"א, ורבנו אמר לו שאינו סבור שיצליח וכו' ושאל במה אני יותר גרוע מאחרים? ואמר רבנו שהן אמנם כוחך יפה מאוד בבקיות ובידיעת התורה והכול צריכין למרי דחיטי, אבל מה נעשה שלזה בחורים אינם נמשכים. ולאח"כ התלונן אותו א' [לפני ידידיו] למה ריפה רבנו שליט"א את ידו?

ונכנסו לשאול את רבנו ואמר: בוודאי שהייתי רוצה מאוד לעזור לו בכל מאודי לפתוח ישיבה, אבל צריך להיות רואה את הנולד ולהחזיק ישיבה כזו ו"שתצליח" הרי זה קשה מאוד.

בשעת גזירה

וכשהיו הקיצוצים בישיבות הגיע רה"י לרבנו שליט"א ודיבר עמו באריכות על כך, ואמר לו רבנו 'תמיד כשהיו גזירות יצא טוב, היתה גזירה להשליך ליאור את הנולדים ומה היה בסוף יצא משה רבנו. ואז דיבר בחריפות גדולה על אותם המקצצים שעונשם גדול.

לדעת עוד פרקים

בתוך הדברים הזכיר רבנו דבר מפרק 'שור שנגח את הפרה'. ואמר רבנו שראש ישיבה צריך לדאוג שלמרות כל העיסוק עם התלמידים ישאר לו זמן ללמוד שאר דברים, שילמד גם פרק הפרה וכדו'.

ואמר רבנו שרק רבנו החפץ חיים היה בכוחו להחזיק ישיבה במסירות נפש, בלי שתגרום לו שום הפרעה בעבודתו מחמת זה.

רבנו שליט"א הגיע למסור שיחה בישיבה ודיבר במעלת קבלת עול מלכות שמים בק"ש [חלק מהשיחה נדפס בס' 'ימלא פי תהלתך תפילה עמ' רעה- רפ] נביא קטע קטן מהדרשה:

כל אלו שנמצאים כאן, מקוים שהם רוצים להתרומם, הם רוצים להיות בדרגה יותר מרוב אנשים, אנשים שאין להם תורה ומצוות רח"ל. הבחורים כאן רוצים להתרומם ומסתמא יתרוממו.

צריך מאוד להתחזק בזה, להרגיש בכל פעם שמקבל עומ"ש שמתרענן ומתחדש, וכל אחד צריך לדעת שקבלת עומ"ש כולל עד כמה שאפשר על כל החיים שלו, כי ח"ו אדם שאינו בתורה הוא אומלל, אפי' אם אינו מרגיש, יש אנשים שלא מרגישים את המסכנות שלהם, הם חושבים שטוב להם, אבל אוי ואבוי לו, בלי תורה האדם אומלל.

כמו"כ הגיעו בני הישיבה לסיים מסכת ולמבחן בבית רבנו שליט"א שקיבלם בחביבות גדולה, וכן בעת שהכניסו ס"ת לישיבתם כיבדם רבנו שליט"א בכתיבת האותיות.

ישיבת באר התורה

הוקם בשכונת בית וגן בירושלים ע"י הגאון רבי נבריאלי יוסף לוי שליט"א וכיום עברה לרמת בית שמש א'.

ביקור רבנו

רבנו שליט"א הגיע לישיבה בבית וגן אור לז' תמוז תשס"ה ונשא דברים ארוכים בחובת האדם בעולמו. ונדפס בקונטרס בזכות האמונה עמ' 84-91. ונביא קטע אחד מתוך הדברים: מי בעיקר צריך לעבוד [ביראת שמים]? אנשים שברחוב אין להם זמן לזה, אין להם לצערנו ראש לזה, טרודים הם בעסקיהם וכמה אפשר לדרוש מהם?

אבל בני הישיבה שהם נמצאים בתוך ד"א של הלכה. עליהן מוטל האחריות ביותר להתחזק בעניינים האלה.

גדלות הגר"ש

סיפר רה"י: כתלמיד מרן האבי עזרי זצלה"ה הייתי בא אל מרן זצלה"ה עם ספיקות, ובערוב ימיו של מרן זצ"ל התחלתי להכנס לרבנו שליט"א.

בפעם הראשונה שנכנסתי אמר לי הלא אתה תלמיד של מרן הגר"ש רזובסקי זצ"ל, והתחיל לדבר בגדלות הגר"ש ודיבר בהפלגה על גדלותו בתורה, והוסיף: שנראה לו שהגר"ש זכה להעמיד בדרונו תלמידים יותר מכל ראשי הישיבות.

למעבר בבית שמש

שח רה"י שליט"א: מה טוב ונעים דאגת רבנו לעולם במסירות עצומה, ועם שכל עולם התורה על שכמו, תמיד נותן לי תחושה חמימה לישיבתנו והיה דואג דאגתה, וכל פעם מתעניין במצבה במספר הבחורים שלומדים בה ומצב הרבנים, והיה אכפת לו העול מחמת השכירות הגבוהה מאוד שהישיבה משלמת.

ועל כן כשבאתי יחד עם מו"ח הגאון הגדול ר' אהרן פלדמן שליט"א ראש ישיבת נר ישראל להתייעץ עמו על מעבר הישיבה לבית שמש, בירך ע"ז בחום וראה בזה ברכה בגשמיות וממילא ברוחניות, וכשבאנו להתייעץ עדיין לא היה בידנו מאומה ולא ידענו מהיכן נממן את העלות של מליונים של המבנים, ורבנו שליט"א נתן את ברכתו בחביבות ובאריכות מיוחדת, ואף נתן בעצמו תרומה לכך.

וברכת רבותינו התקיימה שלא כדרך הטבע, ובתוך חודשים ספורים נכנסו סכומים גדולים מאוד, יותר מכל השנים הקודמות [וכבר בדרך חזרה לירושלים מבית רבנו התקשרו לתרום סכום הגון תיכף לברכה].

להקדיש לכל בחור

ועם גודל המעמסה של כלל ישראל על כתפי מרן שליט"א מה יקר בעיניו עלייתו של כל יחיד, ולימוד פרטי, וראיתי כמה פעמים שלדברי הכלל הקדיש זמן קצוב, ולענינו של בחור פרטי הקדיש זמן רב מאוד [והדריך אותנו שעיקר העבודה היא להעלות כל בחור

בשל נכונות של מספר אברכים ליטול על עצמם את העול הכבד של גיוס המשאבים למען המשך הדפסת הגליון והפצתו, ובזכות היענות יפה של רבים מקוראי הגליון, הגליון ממשיך לצאת במהדרה מודפסת. עם זאת, בכדי שנוכל להמשיך בזה יותר מתקופה קצרה אנו עדיין זקוקים לעזרת הציבור העלות לשנה הקרובה הוא סכום גדול של רבבות שקלים, ועדיין לא הגיעו למחצית הסכום.

לעי"ג הרבנית מרת עלקא סעריל
ב"ר אברהם קרלינסקי ע"ה
נלב"ב כ"ד כסלו תשנ"ט
הונצח ע"י בני משפחתה

לעי"ג
טויבא יהודית בת ר' יוסף
נלב"ב כ"ט כסלו